

MOTİFLERİN KAYNAKLARI VE GELİŞİMİ

Orta Asya'da ki yaşam koşullarının güçleşmesi Türklerin İran üzerinden Mezopotamya, Anadolu, Afrika Ve Avrupa'nın ortalarına göç etmelerini zorunlu kılmıştır. Buldukları yerlerde çok sayıda sanat eseri yapmışlardır. Yapıtlara kendi sanat anlayışlarını da katarak buldukları yerdeki sanatı en üst düzeye çıkarmışlardır (Kılıçkan, 2004: 29).

HUN, GÖKTÜRK, UYGUR, ANADOLU SELÇUKLU VE OSMANLI DEVLETİ'NDE BEZEME SANATI

Hun Devleti Sanatı

Altay dağları ve yöresi Hunlar aracılığıyla ilk Türk kültür ve sanatının yeşerdiği merkezdir. Altay dağlarında rastlanan zengin kurganlar, bunun göstergesidir. Altayların kuzeyinde zengin altın madenlerinin bulunması, Hun kültüründe ve sanatında altın ve altından eşyaya ayrı bir yer kazandırmıştır. Orhun nehrinin yanında Hunlar kendi başkentlerini kurmuşlar ve sanat eserleri ile bu bölgeyi donatmışlardır. Hun sanatında yer alan en önemli sahneler, daha çok hayvan resimleri ve hayvan kavgalarıyla ilgilidir. (Megep, 2013: 3-4).

Hun sanatında; halı, örtü, eğer örtüsü, başlık vb. eşyalarda görülen motiflerde at, geyik, kartal aslan vb. hayvanlar görülmektedir. Bu hayvanlar keçe, ahşap gibi materyallerin üzerine hareketli ve dinamik olarak işlenmiş, bu özellik uzmanlar tarafından Hunların yaşam şekilleri ile ilişkilendirilmiştir. Hayvanlarda görülen figürler incelendiğinde tek hayvan veya hayvanların mücadeleleri görülmektedir. Dinamik olan bu figürler Hunların yaşam şekillerine bağlanmaktadır.

Sanat uzmanlarına göre hayvan motiflerinde şu üsluplar görülmektedir:

- 1.Hareketli ve dinamikler,
- 2.Figürler antitetik özelliğe sahiptir,
- 3.Bu motifler sanatçının kendine göre algıladığı dünyanın yorumuna göre ortaya çıkmıştır,
- 4.Figürlerin biçimlendirilmesinde belli bir stilizasyon vardır,
- 5.Hayal ürünü fantastik figürlere sık rastlanır,
- 6.Tasvirlerinde doğa taklitçiliği bulunmamaktadır (Somçağ,2013).

Göktürk Devleti Sanatı

Göktürklerde Kapağan Hakan zamanında bütün Türkler, bir devlet halinde birleştirilmiş, ondan sonra gelen Bilge Hakan ve kardeşi Kültigin, Göktürk Devleti'nin en tanınmış şahsiyetleri olmuştur. Orhun Vadisi'nde bulunan dikili taş kitabeler onlar zamanından kalmadır. Bu abideler Türk dilinin bugün bile fazla zorluk çekmeden anlaşılabilir en eski yazılı ve edebî metinleri, aynı zamanda Türk tarihinin taşa yazılmış en eski kaynakları olarak zamanımıza gelmiş hazineleridir. Bunlarda kullanılan yazı da en eski Türk alfabesidir. Heykel sanatının başlangıcı, Göktürklerdeki Balbal heykellerine dayanmaktadır. Balballar Göktürkler tarafından öldürülen düşmanları canlandırdığından onlara karşı yapılan savaşları gösteriyordu.

Uygur Devleti Sanatı

Uygurlar aracılığıyla Türk resminde hem teknik hem de düşünce bakımından uzak doğunun etkisi kendisini göstermiştir.

Uygur Türkleri; Çin sanatını yakından tanımışlar ama üslup ve teknik açılardan kendi resim sanatlarının özgün çizgilerini korumuşlardır. Böylece resim sanatında başlangıç başka Türk boylarına bağlansa bile, Uygurların yüzlerce yıl pek çok eserde geliştirdiği üslup ve tekniğin Türk sanatını zenginleştirdiği yadsınamaz. Tapınaklardaki duvar resimlerinde fil resmi de çoktur. Fil iyi niyet, sadakat ve iyilik simgesidir. Resimlerde fil ile kağan arasındaki anlaşmazlıklar da çizilmiştir. Tavan süslemelerinde kenarları Lotus motifleriyle çevrili, taç biçiminde, alçıdan yapılmış çeşitli figürler bulunmuştur (Megep,2013:3-11).

Selçuklu Ve Osmanlı Devleti Sanatı

Türkler Hunlardan Osmanlılara gelene kadar yirmiye yakın devlet ve imparatorluk kurmuşlardır. Sanat ve kültür gelenekleri bugüne değin süre gelmiştir. Selçuklu ve Osmanlı imparatorluğu zamanında yapılan eserlerdeki bezemeler Türk bezeme sanatının altın devri olmuştur. Bu dönemlerde bezeme çalışmaları bilimsel bir alana kaydırılmış, Selçuklu ve onları izleyen beylikler döneminde okullarda ve ilgili atölyelerde öğretilmiştir. Ancak yeterli tanıtım yapılamamasından Anadolu'daki dokuz yüz yıllık özgün ve seçkin ulusal bezeme eserlerimize Arap ya da İran yapıtları olarak bakılmıştır (Kılıçkan, 2004: 28-30).

KAYNAKLAR

Kılıçkan, H. (2004). Tarih Boyunca Bezeme Sanatı ve Örnekleri. İstanbul: İnkılap Kitapevi. Yayın Sanayi ve Ticaret A.Ş. Syf: 28-30

M.E. B. Megep (2013).Grafik ve Fotoğraf. Türk Sanatı Tarihi Modülü. Ankara. Syf: 3-11

Somçağ, Hatice. (2013). Gazi Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü. Figüratif Bezemelerin Kaynakları ve Gelişimi (Öğretim Üyesi: Yrd. Doç. Dr. Sema Bilici). Yüksek Lisans Ders Notları.